

Mokrade stredobodom záujmu – implementácia projektu ŠF Mokrade

„V prírode nie sú odmeny, ani tresty – sú len dôsledky“. Tento citát R. G. Ingersolla poukazuje na skutočnosť, akým spôsobom môže každý z nás ovplyvniť zachovanie prírodných hodnôt pre ďalšie generácie.

K najcenejším, ale zároveň k najohrozenejším ekosystémom, ktoré si zaslúžia mimoriadnu starostlivosť, patria mokrade. Mokradové ekosystémy patria k najproduktívnejším ekosystémom sveta, sú súčasťou nášho prírodného bohatstva a poskytujú nám významné funkcie (ekosystémové služby), čím prispievajú k ľudskému zdraviu a prosperite.

Preto pre ich zachovanie bol podpísaný osobitný Dohovor o mokradiach, majúci medzinárodný význam (Ramsar, Irán 1971), nazývaný aj Ramsarský dohovor. Slovenská republika sa ratifikáciou Dohovoru o mokradiach zaviazala uplatňovať základné poslanie dohovoru, ktorým je „ochrana a múdre využívanie mokradi“.

Na zabezpečenie priaznivého stavu mokradových biotopov a druhov v územiach Natura 2000 a v územiach medzinárodného významu vypracovala Štátna ochrana prírody SR projekt Zabezpečenie starostlivosti o mokrade Slovenska, zvyšovanie environmentálneho povedomia o mokradiach a budovanie kapacít.

Hlavným podnetom pre vypracovanie a následnú realizáciu aktivít projektu bol neustále sa zhoršujúci stav mokradových biotopov, ktoré sú ohroze-

né predovšetkým činnosťou človeka a jeho nepremyslenými zásahmi.

Projekt bol schválený v roku 2009 v rámci Operačného programu Životné prostredie, prioritnej osi 5 – Ochrana a regenerácia životného prostredia v celkovom rozpočte vyše 1 mil. EUR.

Realizácia aktivít projektu prebieha od roku 2010, ukončenie projektu je naplánované na december 2015.

Vypracovanie dokumentácie ochrany prírody

Projekt je zameraný na modelové riešenie stavu v mokradových územiach rôzneho charakteru v rôznych regiónoch Slovenska, predovšetkým patriacich do sústavy Natura 2000 (územia európskeho významu ÚEV a chránené vtáčie územia CHVÚ) a do území medzinárodného významu (ramsarské lokality – RL), a to :

- ÚEV Turiec a Blatničianka/RL Mokrade Turca (NPR Turiec, NPR Kláštorské lúky, CHA Ivančinské močiare, CHA Jazerické jazierko),

- ÚEV/CHA Rieka Orava/RL Rieka Orava a jej prítoky,
- ÚEV/CHVÚ/RL Poiplie (PR Ryžovisko, ÚEV/PR Cúdeninský močtar, ÚEV/PR Ipeľské hony),
- CHVÚ/RL Parížske močiare (NPR),
- ÚEV Čičovské luhy (NPR Čičovské rameno, RL Dunajské luhy)

Pre uvedené lokality bola vypracovaná dokumentácia ochrany prírody – programy starostlivosti a programy záchrany, definujúce nevyhnutné manažmentové a revitalizačné opatrenia pre dosiahnutie priaznivého stavu druhov a biotopov a zachovanie ich ekologického charakteru. Vypracované programy starostlivosti a programy záchrany po schválení príslušným úradom životného prostredia sa stanú záväzným dokumentom na realizáciu navrhovaných opatrení v spolupráci s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov.

Doplnenie, zlepšenie a sprístupnenie údajovej základne o mokradiach a ich biotopoch a druhoch

Medzi prioritné aktivity projektu patrilo mapovanie mokraďových lokalít pre spracovanie čo najkomplexnejšej databázy mokraďí.

Táto aktivita nadväzovala na mapovanie mokraďí, ktoré prebiehalo v deväťdesiatych rokoch minulého storočia a cieľom mapovania – inventarizácie mokraďí bolo doplnenie, zlepšenie a sprístupnenie údajovej základne o mokradiach, ich biotopoch a druhoch širokej a laickej verejnosti.

Mokraďové lokality mapovali v rokoch 2010 – 2012 zamestnanci ŠOP SR a vedecké inštitúcie. Koordináciu tejto aktivity, prípravu metodických postupov, ako aj spracovanie údajov zabezpečilo riaditeľstvo ŠOP SR.

Výstupy terénnych mapovaní boli spracované a zaznamenané do komplexnej databázy mokraďí, ktorá je sprístupnená pre odbornú a laickú verejnosť a bude dôležitým podkladom pre orgány štátnej správy v ich rozhodovacom konaní.

Výsledky inventarizácie mokraďí nájdete na <http://maps.sopsr.sk/mapy/mokrade.html>

Vypracovanie metodických materiálov so zásadami starostlivosti, obnovy a renaturácie v územiach zaradených do sústavy Natura 2000 a v územiach medzinárodného významu

V rámci tejto aktivity bola v spolupráci s RNDr. V. Drugom pripravená a vydaná príručka pre posudzovanie, navrhovanie a monitorovanie rybovodov s názvom **Spriechodňovanie bariér na tokoch**.

Metodická príručka oboznamuje s ochrannými prijateľnými typmi rybovodov, s ich vlastnosťami, výhodami, pravidlami umiestňovania a formovania vodného prostredia náhradného priechodu, navrhuje pravidlá bioekologického dozoru stavby a monitorovania počiatku prevádzky. Jej odporúčania by mali byť základom pre vyjadrenia odborných organizácií

a orgánov štátnej ochrany prírody, aby sa nestavali žiadne ďalšie bariéry bez funkčného rybovodu a aby sa zabezpečila priechodnosť existujúcich bariér.

Ako pomôcka a návod i inšpirácia pre projektovanie revitalizácie vodných tokov bola preložená publikácia Projektovanie riek určená pre široký okruh užívateľov – nielen pre organizácie a orgány ochrany prírody a ochrany vôd, ale aj projekčné kancelárie a ďalších špecialistov a verejnosť.

Zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti o mokradových biotopoch a lokalitách, príprava a vydanie informačných a propagačných materiálov

Vzhľadom na aktuálny stav ohrozenia mokradových biotopov a ich význam pre prírodu a pre človeka pracovníci ŠOP SR spracovali príručku k environmentálnej výchove, vzdelávaci

program pre školy a verejnosť **Mokrade a ramsarské lokality a metodické listy Mokrade na Slovensku**. Tieto vzdelávacie materiály sú určené pre školy a verejnosť, ktorých cieľom je zmeniť postoj širokej verejnosti k mokradiam, poukázať na ich nezastupiteľné miesto a nenahraditeľné hodnoty. Vzdelávaci program obsahuje prednáškové a terénne moduly pre materské, základné a stredné školy a prezentácie s množstvom aktivít, pracovnými listami a hrami.

Vzdelávacie podujatia o mokradiach každoročne pripravujú a zabezpečujú pracovníci environmentálnej výchovy ŠOP SR. Medzi najobľúbenejšie aktivity organizované pre verejnosť patria besedy, prednášky pri príležitosti Svetového dňa mokradí, Svetového dňa vody, veľmi obľúbené sú exkurzie do mokradových území s odborným výkladom, čistenie vodných tokov a studničiek, skúmanie kvality vody, pozorovanie hniezd a ich úprava, sčítanie

vodného vtáctva, pomoc pri záchrane obojživelníkov pri jarnej migrácii, rôzne súťaže a ekohry na tému mokrade.

K zvyšovaniu povedomia verejnosti o význame a funkciách mokradí slúžia informačné a vzdelávacie materiály, ktoré poskytujeme počas rôznych výchovno-vzdelávacích podujatí. V rámci projektu boli pripravené a vydané kalendáre, pohľadnice, samolepky, magnetky, pexesá, odznaky, plagáty so zameraním na problematiku ochrany mokradí.

Viac informácií nájdete na http://www.sopsr.sk/files/metodicke_listy_Mokrade_na_Slovensku.pdf

Zorganizovanie európskeho regionálneho zasadnutia, informačných a vzdelávacích podujatí o význame mokradí

Pri príležitosti 40. výročia Dohovoru o mokradiach boli s finančnou podporou projektu zorganizované významné medzinárodné podujatia, ktorých cieľom bolo zdôrazniť význam mokradových ekosystémov a poukázať na to, aké významné služby poskytujú celej spoločnosti a akú pozornosť si preto zasluhujú.

V dňoch 19. - 20. mája 2011 sa v Banskej Bystrici konal seminár **Mokrade pre budúcnosť**. Seminár bol zameraný na významné medzníky pri ochrane mokradí na medzinárodnej, regionálnej i národnej úrovni, prediskutovali sa metodické prístupy pri mapovaní mokradí a pri plánovaní starostlivosti o mokradové chránené územia. Zároveň si odborní pracovníci vymenili skúsenosti a poznatky pri realizácii manažmentových opatrení na ochranu mokradí.

Organizovanie 7. európskeho regionálneho zasadnutia Ramsarského dohovoru koordinovali odborní zamestnanci ŠOP SR. V dňoch 27. - 30. septembra 2011 sa v Trnave v hoteli Holiday Inn stretlo 130 zástupcov ministerstiev zodpovedných za implementáciu Dohovoru o mokradiach (Ramsar, Irán 1971), ich agentúr a mimovládnych organizácií zo 40 európskych krajín, partnerských organizácií dohovoru, Európskej komisie, medzivládnych organizácií (ako je Európska hospodárska komisia UNECE, Svetová organizácia OSN pre turizmus UNWTO, Stredisko pre svetové dedičstvo UNESCO, UNEP Dočasný sekretariát Karpatského dohovoru, Medzinárodná komisia pre ochranu rieky Dunaj ICPDR a i.), vedeckých inštitúcií, experti a kontaktné osoby pre aktivity Ramsarského dohovoru. Súčasťou podujatia bola aj oslava 40. výročia dohovoru o mokradiach.

Stretnutie sa venovalo hlavným témam, ktoré ovplyvnia obhospodarovanie a využívanie

Seminár Mokrade pre budúcnosť

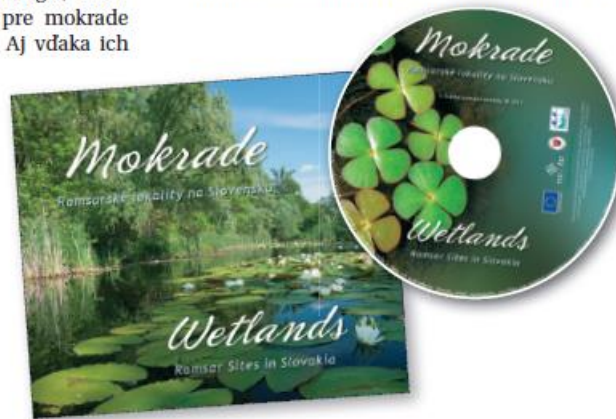
7. európske regionálne zasadnutie Ramsarského dohovoru

vodou podmienených ekosystémov v najbližších rokoch. Účastníci zhodnotili pokrok pri napĺňaní Dohovoru o mokradiach, venovali sa oblastiam spoločného záujmu pri implementácii dohovoru, ako aj navrhovaným rezolúciám a dokumentom pripravovaným pre 11. zasadnutie konferencie zmluvných strán. Dôraz sa kládol na inovatívne a trvalo udržateľné prístupy, využívanie týchto mokradí ako nástroja pri plánovaní manažmentu vôd v povodí a spôsobom účinného podania problematiky verejnosti. Na podujatí spolupracovala Štátna ochrana prírody SR so sekretariátom Ramsarského dohovoru, s Ministerstvom životného prostredia SR, Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, Slovenskou agentúrou pre cestovný ruch, Ministerstvom zahraničných vecí SR, Daphne - Inštitútom aplikovanej ekológie, WWF Rakúsko, Karpatskou iniciatívou pre mokrade a s primátormi Trnavy a Skalice. Aj vďaka ich pozitívnemu prístupu a úsiliu sa podarilo prezentovať Slovensko a región ako časť Európy s výraznou snahou o zachovanie mokradí, plnenie cieľov Ramsarského dohovoru i smerníc EÚ na ochranu biodiverzity a podporu cezhraničnej spolupráce.

Film Mokrade – ramsarské lokality na Slovensku

Výroba dokumentárneho filmu Mokrade – ramsarské lokality na Slovensku prebiehala v spolupráci s kameramanom a režisérom Zdenom Vlachom – autorom mnohých prírodovedných filmov, za ktoré bol viackrát ocenený.

Zámerom filmu je predstaviť 14 lokalít na území Slovenska, zaradených do zoznamu medzinárodne významných mokradí v rámci Ramsarského dohovoru a poukázať na vzácnosť a jedinečnosť jednotlivých typov mokradí, ako sú rieky, lužné lesy, rašeliniská, rybníky, podzemné vody jaskýň a i. Film má slovenskú a anglickú verziu a slúži na prezentovanie našich prírodných hodnôt na rôznych environmentálno-vý-

CHUS 84/2015 – STRANA 57

chovných podujatiach, organizovaných pre školy a širokú verejnosť. Prezentácia filmu sa uskutočnila aj počas festivalu filmov ENVIROFILM 2014, taktiež na festivale vedy Noc výskumníkov 2014. Veľa pozitívnych referencií k námetu filmu a pútavému spracovaniu témy sme zaznamenali po odvysielaní vo verejnoprávnej televízii.

Realizáciou aktivít projektu sme prispeli k ochrane a zachovaniu nášho prírodného bohatstva – mokradových ekosystémov, k propa-

govaniu ich významu a ekosystémových služieb, ktoré poskytujú, k zvyšovaniu kvalifikovanosti manažérov mokradových lokalít i k prezentácii Slovenska ako krajiny vytvárajúcej podmienky pre ochranu a múdre využívanie mokradí.

Viac informácií o projekte nájdete na: <http://www.sopsr.sk/web/?cl=10615>.

Ing. Alena Grešková
ŠOP SR